

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра політології і державного управління**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету суспільних наук
Остапець Ю. О./
«28» червня 2024 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЛЮДИНООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПОЛІТИЦІ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	052 Політологія
Освітня програма	Політологія
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова навчання	Українська

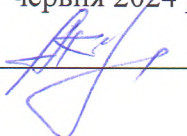
Робоча програма навчальної дисципліни «Людиноорієнтований підхід у політиці» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **052 Політологія** освітньої програми «Політологія».

Розробниця: Колодій М.М., старша викладачка кафедри політології і державного управління

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні

кафедри політології і державного управління

протокол № 10 від 27 червня 2024 р.

Завідувач кафедри Ключкович А.Ю.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від 27 червня 2024 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	2
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: 3,3	1	1
	Лекції:	
	34	14
	Практичні (семінарські):	
	26	4
Вид підсумкового контролю: залік.	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна.	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Людиноорієнтований підхід у політиці» є вивчення сутності та значення людиноорієнтованого підходу, особливостей його застосування у сфері політичних відносин, крізь призму теоретичних концепцій соціально-поведінкових наук, а також – практики політичного життя суспільства.

Завдання навчальної дисципліни:

- 1) ознайомити здобувачів вищої освіти з сутністю та складовими людиноорієнтованого підходу (підхід базований на правах людини, клієнторієнтований підхід, соціальна інклюзія та ін.) у політичних відносинах;
- 2) сформулювати базові уявлення про значення людиноорієнтованого підходу у розвитку суспільства та у політиці, зокрема;
- 3) розкрити зміст нормативно-правових документів, що регламентують впровадження складових доброго врядування в Україні та впровадження людиноорієнтованого підходу в політиці;
- 4) сформулювати знання про складові людиноорієнтованого підходу у соціально-політичних відносинах;
- 5) ознайомити здобувачів вищої освіти із суспільним, суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом формування людиноорієнтованих практик у різних сферах соціального життя;
- 6) сформулювати знання про основні етапи розвитку і становлення людиноорієнтованого підходу та сучасний стан дискурсу (економічна, соціально-управлінська та психологічна позиції);
- 7) сформулювати знання про значення застосування людиноорієнтованого підходу у прийнятті рішень;
- 8) розкрити зміст розривів людського розвитку у сфері політичних відносин;
- 9) сформулювати знання про можливості і засоби досягнення людиночутливості (людиноорієнтованості) у сфері політичних відносин.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- 1) **Інтегральна компетентність:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій і методів політичної науки.
- 2) **Загальні компетентності:**
  - ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним.
  - ЗК04. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
  - ЗК06. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
  - ЗК08. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.
  - ЗК08. Здатність працювати у міжнародному контексті.
- 3) **Спеціальні компетентності:**
  - СК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.
  - СК06. Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
  - СК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

- СК12. Здатність до виконання політико-проєктувальних, організаційних і консультаційних функцій з метою забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій різного рівня.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Людиноорієнтований підхід у політиці**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

- ОК2   Філософія
- ОК9   Вступ до спеціальності

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни «Людиноорієнтований підхід у політиці» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.	ПРН-01.
Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності.	ПРН-03.
Знати свої права та обов'язки як члена демократичного суспільства та використовувати їх у професійній діяльності.	ПРН-06.
Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки.	ПРН-08.
Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.	ПРН-13.
Проводити експертизи та виконувати консультаційні функції для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня.	ПРН-20.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Людиноорієнтований підхід у політиці»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Розуміти сутність та значення людиноорієнтованого підходу у політичних відносинах.	ПРН-01.
Вміти здійснювати людиноорієнтовану професійну діяльність, з урахуванням потреб, інтересів, прав та можливостей різних груп осіб.	ПРН-03.
Знати правовий механізм забезпечення підходу орієнтованого на права людини в Україні.	ПРН-06.
Вміти приймати обґрунтовані людиноорієнтовані рішення на основі аналізу потреб людини (практичних та стратегічних).	ПРН-08.
Вміти визначати показники та розриви соціально-політичного розвитку на національному, місцевому та глобальному рівнях з урахуванням цілей людиноорієнтованого підходу	ПРН-13.
Вміти організовувати діяльність органів влади та інших організацій політичної сфери з урахуванням людиноорієнтованого підходу.	ПРН-20.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- залік;
- контрольна робота;
- відповіді на практичних заняттях;
- індивідуальна робота у формі аналітичного есе;
- презентація результатів індивідуальної роботи здобувача.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді на практичних заняттях, написання аналітичного есе.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота													Модульна контрольна робота	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	46 балів	100 балів
6 балів	8 балів	8 балів	8 балів	8 балів	8 балів	X	X	X	X	X	X	X		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота													Модульна контрольна робота	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	Тема 11	Тема 12	Тема 13	54 балів	100 балів
X	X	X	X	X	X	6 балів	8 балів	8 балів	8 балів	8 балів	8 балів	8 балів		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Разом за два модулі	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	30	7	30	13	30
Аналітичне есе	1	10	1	10	2	10
Презентація результатів індивідуальної роботи	1	10	1	10	2	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50	2	50
Разом	x	100	x	100	x	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з трьох рівнів завдань.

Перший рівень завдань складають тести. Тести призначені оцінити знання понятійно-категоріального змісту та тематичної проблематики навчальної дисципліни, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Максимальна кількість балів за виконання першого рівня завдань 20 балів.

Другий рівень завдань складають відкриті запитання, які покликані з'ясувати розуміння основних принципів, функцій, форм та різновидів досліджуваних явищ та процесів. Максимальна кількість балів за виконання завдань другого рівня 15 балів.

Третій рівень завдань представлено питаннями (питанням), які мають творчо-аналітичний характер та покликані з'ясувати вміння здобувачів вищої освіти обґрунтовувати та аргументувати висновки з проблематики навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів за виконання завдань третього рівня 15 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів вищої освіти оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

- 1) оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який:
  - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
  - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
  - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
  - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;

- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;

- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

2) оцінку «добре» (82-89 балів, B) – заслуговує здобувач, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;

- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування

проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

3) оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

4) оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

5) оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

6) оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

7) оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І. ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Тема 1. Сутність концепції людиноорієнтованого підходу.

Дискурс щодо людиноорієнтованого підходу у філософії та політичній філософії. Від клієнтоорієнтованого підходу до людиноорієнтованого підходу. Принцип прийняття і реалізації політичних рішень: «Для людей, через людей».

Дискурс щодо людиноорієнтованого підходу у педагогіці та психології. Теорія людиноцентричних систем Юргена Кріца. Людина як ядро теорії людиноцентричних систем.

Людиноорієнтований підхід в економіці та менеджменті. Клієнтоорієнтований підхід. Розриви розвитку людського капіталу. Відновлювальність та невідновлювальність людського ресурсу. Людиноорієнтований підхід і сталий розвиток.

Людиноорієнтований підхід як наскрізний підхід соціального розвитку. «Нові» сфери людиноорієнтованого підходу. Людиноорієнтована освіта. Людиноорієнтована медицина. Людиноорієнтована культура. Людиноорієнтований дизайн.

Тема 2. Підхід, що базується на правах людини.

Підхід, що базується на правах людини (HRBA) та людиноорієнтований підхід (HOA): спільне та відмінне. Міжнародні нормативні документи, що визначають зміст HRBA. Міжнародні нормативні документи, що визначають зміст HOA.

Складові та форми HRBA.

Аналіз ситуації за допомогою інструментів HRBA (аналіз ситуації, аналіз причинно-наслідкового зв'язку, аналіз ролівого шаблону, аналіз дефектів потужності, аналіз партнерств).

Застосування HRBA у діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування. HRBA у діяльності організацій громадянського суспільства.

Тема 3. Людиноорієнтований вимір теорій влади та політики.

Особливості функціонування людиноорієнтованого підходу у політичній сфері. Людиноорієнтований компонент у системі політики. Зміст та особливості людиноорієнтованого підходу до політики.

Уявлення про владу як фактор, що визначає життя людей. Людиноорієнтований підхід у межах соціальної стратифікації та політичної ієрархії. Конфігурації соціально-політичної ієрархії людей у різноманітних концепціях влади. Постмодерн і дискурсивні практики про долю, призначення та цілі людини. Люди (дискриміновані групи) як об'єкт соціально-політичного тиску й придушення.

Гендер як вияв владних відносин на мікро- та макрорівнях влади. Місце гендерного конструкту у формуванні та функціонуванні державної влади. Гендерний компонент у державних механізмах регулювання соціальних відносин.

Соціально-демографічні ознаки людини як дискримінаційні ознаки. Соціальні та політичні цензи. Антидискримінаційні практики у сучасному світі.

Тема 4. Людиноорієнтований підхід у міжнародному праві та міжнародній політиці.

Основні характеристики глобальних процесів сучасності. Осмислення поняття «людина» у контексті глобалізації. Концептуалізація людиноорієнтованого підходу у

дискурсах розвитку та построзвитку. Гендерна рівність і політика ідентичності в умовах мультикультурного суспільства.

Економічні наслідки глобалізації: посилення соціальної нерівності людей (фемінізація бідності), зміна політики зайнятості, трудова міграція. Соціальна дискримінація та її економічне пояснення. Міжнародний досвід антидискримінаційного законодавства на ринку праці.

Теорія людського капіталу. Жінки та чоловіки «третього світу»: проблеми подвійної колонізації. Міждержавна трудова міграція. Торгівля людьми. «Транснаціональні» сім'ї.

Людина і війна. Феміністична критика «глобальної політики», феміністична зовнішня політика.

Основні тенденції сучасного світового розвитку і актуальність проблеми соціальної справедливості. Міжнародні документи і конференції, присвячені розвитку демократії. Перехід від стратегії рівних прав до стратегії рівних можливостей. Зміна правової бази країн західної демократії та врахування людиноорієнтованого підходу.

Тема 5. Людиноорієнтований підхід як складова сталого розвитку.

Цілі сталого розвитку – «Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року». Глобальний та національні механізми реалізації Цілей сталого розвитку. Піраміда Цілей сталого розвитку.

Людиноорієнтований підхід у формулюванні заходів на виконання Цілей сталого розвитку. Соціальний компонент Цілей сталого розвитку та проблеми його забезпечення.

Виклики досягнення Цілей сталого розвитку до 2030 року. Підходи орієнтовані на людину у розвинених країнах та країна, що розвиваються.

Гуманістична складова Цілей сталого розвитку в умовах воєнних конфліктів. Людиноорієнтований підхід та глобальна безпека. Цивілізаційний підхід та Цілі сталого розвитку.

Тема 6. Соціальна інклюзія та соціальна чутливість.

Поняття соціальної інклюзії та концепція «всі люди – люди». Складові соціальної інклюзії. Соціальне включення у всіх сферах та на всіх рівнях.

Помилка ототожнення понять соціальна інклюзія та безбар'єрність.

Людиноорієнтований підхід як концептуальна частина соціальної чутливості. Гендерна чутливість. Гендерно-рольові модель соціальної поведінки та соціальна інклюзія.

Врахування людиноорієнтованого підходу у розробленні стратегічних документів соціально-політичного розвитку. Оцінка соціально-гендерного впливу.

Складання соціальних паспортів та гендерних профілів. Людиноорієнтовані індикатори аналізу ситуації та прогресу.

МОДУЛЬ II. СКЛАДОВІ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЛЮДИНООРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

Тема 7. Людиноорієнтований підхід у діяльності органів влади різних рівнів.

Людиноорієнтоване врядування та соціальна чутливість. Складові людиноорієнтованого врядування: врядування орієнтоване на людину та врядування орієнтоване на результат. Гендерна чутливість та врядування орієнтоване на потреби жінок і чоловіків (та/або їх групи).

Людино орієнтований підхід на рівні прийняття рішень. Моделі прийняття політичних рішень та соціальна чутливість. Принципи включеності та соціальної справедливості. Принцип широкого залучення.

Людиноорієнтований підхід як складова процесу розроблення стратегічних документів на державному та місцевому рівнях. Стратегічні документи держави та людиноорієнтований підхід. Стратегічні документи громади та людиноорієнтований підхід.

Тема 8. Механізми впровадження людиноорієнтованого підходу.

Нормативно-правові основи забезпечення людиноорієнтованого підходу у світі та в Україні. Розвиток людиноорієнтованої (соціальної) демократії. Проблеми законодавчого забезпечення людиноорієнтованого підходу в Україні.

Стратегії впровадження політики людиноорієнтованого підходу. Досвід зарубіжних країн у побудові людиноорієнтованих стратегій. Проблеми реалізації людиноорієнтованих стратегій. Перспективи розвитку людиноорієнтованих стратегій.

Механізми впровадження людиноорієнтованого підходу. Нормативно-регулятивний механізм. Політико-адміністративний механізм. Інституційний механізм. Організаційно-кадровий механізм. Освітньо-ідеологічний механізм. Фінансово-економічні інструменти впровадження людиноорієнтованого підходу.

Тема 9. Людиноорієнтований підхід у корпоративній культурі установ, підприємств та організацій.

Людиноорієнтована корпоративна культура. Потреби персоналу та їх врахування у корпоративній культурі.

Людиноорієнтований менеджмент. Управління бізнесом – управління організацією – управління персоналом. Рівні управління персоналом: оперативний, тактичний, стратегічний, політичний.

Підхід «соціальна країна через соціальне підприємство». Соціальні ініціативи в організації. Побудова команди та ретрити. Мобілізація та гуртування людей у команді.

Розробка людиноорієнтованої концепції управління персоналом, кадрової політики і кадрової стратегії. Планування персоналу. Професійна орієнтація і адаптація персоналу. Підготовка і розвиток персоналу. Мотивація персоналу. Оцінка персоналу. Створення людиноорієнтованої організаційної культури.

Тема 10. Гендерний аналіз як інструмент людиноорієнтованого підходу.

Гендерний аналіз як метод стратегічного аналізу. Різновиди гендерного аналізу. «Гендерний аналіз +» – метод оцінки аналізу політичних явищ. Гендерний аналіз як наскрізний компонент процесу публічного управління та вироблення політичних рішень.

Процедура та етапи проведення гендерного аналізу. Гендерна статистика та дані розподілені за статтю. Гендерний аналіз 3Р та гендерний аналіз 4Р.

Гендерна експертиза політико-управлінських процесів. Світовий досвід використання гендерних експертиз.

Гендерний аудит. Гендерний аудит територій. Гендерний аудит безпеки.

Досвід та практики використання гендерного аналізу в Україні.

Тема 11. Оцінка соціально-гендерного впливу як інструмент людиноорієнтованого підходу.

Сутність оцінки соціально-гендерного впливу (ОСГВ). Об'єкт та предмет дослідження ОСГВ.

Моніторинг та оцінка: спільне та відмінне. Оцінка впливу та стратегічні прогнози. Нечутливий, нейтральний та чутливий соціально-гендерний вплив.

Аналіз зацікавлених сторін. Як мінімізувати негативний вплив на зацікавлені сторони та посилити вплив позитивний?

Кроки проведення ОСГВ. Характеристика складових ОСГВ.

Тема 12. Гендерне бюджетування.

Гендерне бюджетування та його складові. Людиноорієнтовані бюджети. Світовий досвід використання гендерного бюджетування.

Гендерний бюджетний аналіз. Методологія проведення гендерного бюджетного аналізу. Гендерночутливі та гендернонечутливі бюджети. Людиноорієнтований підхід та програмно-цільовий метод у бюджетному процесі.

Досвід застосування гендерного підходу у бюджетному процесі в Україні (державний та місцевий рівні). Методичні рекомендації Міністерства фінансів України щодо застосування гендерного підходу у бюджетному процесі.

Тема 13. Людиноорієнтована політика в Україні.

Фактори впливу на формування людиноорієнтованої політики в Україні.

Урядова людиноорієнтована політика. Уповноважені особи: Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Радник-уповноважений Президента України з питань безбар'єрності, Урядовий уповноважений з прав осіб з інвалідністю, Урядовий уповноважений з питань гендерної політики.

Виклики інтеграції України в міжнародне співтовариство. Міжнародні чинники впливу на людиноорієнтовану та гендерну політику держави. Рівні права та можливості жінок і чоловіків, як невід'ємний елемент громадянського суспільства. Законодавчі ініціативи щодо утвердження принципу рівних прав і можливостей.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
3-й семестр						
Модуль І. Зміст та значення людиноорієнтованого підходу.						
Тема 1. Сутність концепції людиноорієнтованого підходу.	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Підхід, що базується на правах людини.	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Людиноорієнтований вимір теорій влади та політики.	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Людиноорієнтований підхід у міжнародному праві та міжнародній політиці.	10	2	2	-	-	6
Тема 5. Людиноорієнтований підхід як складова сталого розвитку.	12	4	2	-	-	6
Тема 6. Соціальна інклюзія та соціальна чутливість.	8	2	2			4
Модульна контрольна робота	1	1	-	-	-	-
Разом за модуль	55	15	12	-	-	28
Модуль 2. Складові та інструменти людиноорієнтованого підходу						
Тема 7. Людиноорієнтований підхід у діяльності органів влади різних рівнів.	10	4	2	-	-	4
Тема 8. Механізми впровадження людиноорієнтованого підходу.	10	2	2	-	-	6
Тема 9. Людиноорієнтований підхід у корпоративній культурі установ, підприємств та організацій.	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Гендерний аналіз як інструмент людиноорієнтованого підходу.	10	2	2	-	-	6
Тема 11. Оцінка соціально-гендерного впливу як інструмент людиноорієнтованого підходу.	8	2	2	-	-	4
Тема 12. Гендерне бюджетування.	8	2	2			4
Тема 13. Людиноорієнтована політика в Україні.	10	4	2			4
Модульна контрольна робота	1	1	-	-	-	-
Разом за модуль	65	19	14	-	-	32
Разом за семестр	120	34	26	-	-	60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
3-й семестр						
Модуль І. Зміст та значення людиноорієнтованого підходу.						
Тема 1. Сутність концепції людино-орієнтованого підходу.	10	2	-	-	-	8
Тема 2. Підхід, що базується на правах людини.	8	-	-	-	-	8
Тема 3. Людиноорієнтований вимір теорій влади та політики.	12	2	2	-	-	8
Тема 4. Людиноорієнтований підхід у міжнародному праві та міжнародній політиці.	8	-	-	-	-	8
Тема 5. Людиноорієнтований підхід як складова сталого розвитку.	10	2	-	-	-	8
Тема 6. Соціальна інклюзія та соціальна чутливість.	6	-	-			6
Модульна контрольна робота	-	-	-	-	-	-
Разом за модуль	54	6	2	-	-	46
Модуль 2. Складові та інструменти людиноорієнтованого підходу						
Тема 7. Людиноорієнтований підхід у діяльності органів влади різних рівнів.	10	-	2	-	-	8
Тема 8. Механізми впровадження людино-орієнтованого підходу.	10	2	-	-	-	8
Тема 9. Людиноорієнтований підхід у корпоративній культурі установ, підприємств та організацій.	10	2	-	-	-	8
Тема 10. Гендерний аналіз як інструмент людиноорієнтованого підходу.	10	2	-	-	-	8
Тема 11. Оцінка соціально-гендерного впливу як інструмент людиноорієнтованого підходу.	8		-	-	-	8
Тема 12. Гендерне бюджетування.	8		-			8
Тема 13. Людиноорієнтована політика в Україні.	10	2	-			8
Модульна контрольна робота	-	-	-	-	-	-
Разом за модуль	66	8	2	-	-	56
Разом за семестр	120	14	4	-	-	102

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Сутність концепції людино-орієнтованого підходу.	2	-
2.	Тема 2. Підхід, що базується на правах людини.	2	-
3.	Тема 3. Людиноорієнтований вимір теорій влади та політики.	2	2
4.	Тема 4. Людиноорієнтований підхід у міжнародному праві та міжнародній політиці.	2	-
5.	Тема 5. Людиноорієнтований підхід як складова сталого розвитку.	2	-
6.	Тема 6. Соціальна інклюзія та соціальна чутливість.	2	-
7.	Тема 7. Людиноорієнтований підхід у діяльності органів влади різних рівнів.	2	2
8.	Тема 8. Механізми впровадження людино-орієнтованого підходу.	2	-
9.	Тема 9. Людиноорієнтований підхід у корпоративній культурі установ, підприємств та організацій.	2	-
10.	Тема 10. Гендерний аналіз як інструмент людиноорієнтованого підходу.	2	-
11.	Тема 11. Оцінка соціально-гендерного впливу як інструмент людиноорієнтованого підходу.	2	-
12.	Тема 12. Гендерне бюджетування.	2	-
13.	Тема 13. Людиноорієнтована політика в Україні.	2	-
Разом		26	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Тема 1. Сутність концепції людино-орієнтованого підходу.	4	8
2.	Тема 2. Підхід, що базується на правах людини.	4	8
3.	Тема 3. Людиноорієнтований вимір теорій влади та політики.	4	8
4.	Тема 4. Людиноорієнтований підхід у міжнародному праві та міжнародній політиці.	6	8
5.	Тема 5. Людиноорієнтований підхід як складова сталого розвитку.	6	8
6.	Тема 6. Соціальна інклюзія та соціальна чутливість.	4	6
7.	Тема 7. Людиноорієнтований підхід у діяльності органів влади різних рівнів.	4	8
8.	Тема 8. Механізми впровадження людино-орієнтованого підходу.	6	8
9.	Тема 9. Людиноорієнтований підхід у корпоративній культурі установ, підприємств та організацій.	4	8
10.	Тема 10. Гендерний аналіз як інструмент людиноорієнтованого підходу.	6	8
11.	Тема 11. Оцінка соціально-гендерного впливу як інструмент людиноорієнтованого підходу.	4	8
12.	Тема 12. Гендерне бюджетування.	4	8
13.	Тема 13. Людиноорієнтована політика в Україні.	4	8
Разом		60	102

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ ДИСЦИПЛІНА

Обладнання: Ноутбук, проектор, клікер.

Програмне забезпечення: операційною система Windows та програмний пакет Microsoft Office.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму у стратегіях освітнього простору. /В.Г. Кремень. – К.: Педагогічна думка, 2009. – 520 с.
2. Підхід, заснований на дотриманні прав людини, у Білорусі, Молдові та Україні. Регіональне дослідження та практичний посібник із застосування ППЛ організаціями громадянського суспільства. // <https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/mtd/pravaludini.pdf>
3. A Human Rights Based Approach to Programming: Practical Implementation Manual and Training Materials. UNFPA <http://www.unfpa.org/resources/human-rights-based-approach-programming>
4. A HUMAN RIGHTS-BASED APPROACH ACCOUNTABILITY MECHANISM. THE HRBA CHECK. Authors: Carol Rask and Paul Dalton, Danish Institute for Human Rights, 2023 // https://www.humanrights.dk/files/media/document/HUMAN%20RIGHTS-BASED%20APPROACH%20ACCOUNTABILITY%20MECHANISM%20THE%20HRBA%20CHECK_accessible.pdf
5. A Human Rights-based Approach to Development Programming in UNDP – Adding the Missing Link. UNDP // http://www.undp.org/content/dam/aplaws/publication/en/publications/democratic-governance/dg-publications-for-website/a-human-rights-based-approach-to-development-programming-in-undp/HR_Pub_Missinglink.pdf
6. A HUMAN RIGHTS-BASED APPROACH TO FINNISH DEVELOPMENT POLICY. Tense times demand a more ambitious direction. Development Policy Committee Publications. 2023:1 // <https://www.kehityspoliittinentoimikunta.fi/wp-content/uploads/sites/27/2023/04/a-human-rights-based-approach-to-finnish-development-policy-1.pdf>
7. Human Rights Based Approach in Finland's Development Cooperation Guidance note, 2015, Ministry for Foreign Affairs of Finland. // https://um.fi/documents/35732/48132/human_rights_based_approach_in_finlands_development_cooperation_guidance
8. Implementing the human rights-based approach in Finland's development policy. Ministry for Foreign Affairs of Finland. // https://um.fi/documents/35732/48132/implementing_the_human_rights_based_approach_in_finlands_development_policy.pdf/4c6d31eb-292a-ed29-ee96-c419d3c092e7?t=1560452674242
9. Indicators for Human Rights Based Approaches to Development in UNDP Programming: A Users' Guide. UNDP // <http://gaportal.org/sites/default/files/HRBA%20indicators%20guide.pdf>
10. INTRODUCTION TO THE HUMAN RIGHTS BASED APPROACH A GUIDE FOR FINNISH NGOs AND THEIR PARTNERS. Developed by: Anton Hausen and Annika Launiala. Finnish Committee for UNICEF, 2015 // https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/HRBA_manuaali_FINAL_pdf_small2.pdf
11. MEASURING A HUMAN RIGHTS-BASED APPROACH TO DEVELOPMENT. Authors: Carol Rask and Paul Dalton, Danish Institute for Human Rights, 2023 // https://www.humanrights.dk/files/media/document/HRBA_14.pdf
12. Undertaking a Human Rights-Based Approach: Lessons for Policy, Planning and Programming. UNESCO // <http://unesdoc.unesco.org/images/0017/001791/179187e.pdf>

Допоміжна література

1. Впровадження комплексного гендерного підходу в роботу органів державної виконавчої влади на регіональному рівні: Методичні рекомендації / Авт.-упоряд.: Євченко С.В., Остапчук О.Л.. Житомир, 2018. 56 с. Режим доступу: http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2019/06/Gender_approach_Zytomyr.pdf
2. Впровадження людиноцентричного підходу до правосуддя в Україні // <https://newjustice.org.ua/uk/uncategorized/usaid-spriyaye-vprovadzhennyu-lyudinotsentrichnogo-pidhodu-do-pravosuddya-v-ukrayini>
3. Гендерно-орієнтоване бюджетування в Україні: теорія та практика: Метод. посіб. К.: ФОП Клименко, 2016. 92 с. Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/12562.pdf>
4. Гендерно-орієнтоване бюджетування: аналіз програм, які фінансуються з бюджету, з позиції гендерної рівності. // Посібник для працівників органів державної влади та місцевого самоврядування. К., 2017. 34 с. Режим доступу: <http://www.un.org.ua/images/documents/4463/UA%20manual%20GRB%20Analysis PRI NT.pdf>
5. Грабовенко Н. В. Людиноцентристські пріоритети державного управління якістю освіти / Н. В. Грабовенко // Аспекти публічного управління. – 2019. – Т. 7 – № 8. – С. 13-19.
6. Гендерні аспекти бюджетування на місцевому рівні: практичний посібник. К., 2012. Режим доступу: <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09511.pdf>
7. Запровадження гендерно орієнтованого бюджетування в об'єднаних територіальних громадах України: підхід та досвід Національного демократичного інституту. Авторки Т. Іваніна, О. Кисельова. К., 2019. 60 с. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/536/GRB-handbook.pdf>
8. Ковальчук В. Людиноцентризм як гуманістично орієнтований підхід до формування нової людини. // Обрії. – 2014. № 1 (38). – С. 32–34.
9. Основні стратегії та методології гендерного інтегрування. Керівництво з використання методології «ЗР». Авторський колектив: Н. Карбовська, Т. Литвинова, Т. Мельник, О. Сулова. К. : Український Жіночий Фонд, 2007. 120 с.
10. Підхід, що базується на правах людини у діяльності організацій громадянського суспільства. Посібник для громадянського суспільства. Автори: Руслана Бурова, Сергій Буров // https://issuu.com/undpukraine/docs/hrba_handbook_ukraine_web-ready
11. Посібник. Моделювання ефективної фінансової діяльності органів місцевого самоврядування ОТГ в умовах децентралізації. Консолідований підхід. За заг. ред. Н. Васильєвої. Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/570/6.pdf>
12. Хоменко А. В. Людиноцентричний підхід як засіб реалізації сучасної парадигми вищої освіти / А. В. Хоменко // Дидакал. - 2017. – № 17. - С. 29-34. // <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/8684>
13. Чайка, А., Крупник, А. Людиноорієнтований підхід в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад. Збірник наукових праць ЛОГОС, 2020. – С. 123-127. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/4010>
14. Череп А., Воронкова В., Калюжна Ю., Андрюкайтене Р. Тенденції розвитку людиноорієнтованого управління персоналом в умовах глобалізації та цифровізації // Humanities Studies. 2024, Випуск 18 (95). – С. 176-188. // <http://humstudies.com.ua/article/view/299874/292378>
15. Щерб І. Н. Оцінка стану економічної безпеки в контексті людиноорієнтованого підходу. Бізнес-інформ, 2022, №3. – С. 49-59. // https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2022-3_0-pages-49_59.pdf

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Міжнародні документи:

1. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй. Прийнята резолюцією №55/2 Генеральної Асамблеї ООН від 8 вересня 2000 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text
2. Договір про Європейський Союз від 07 лютого 1992 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
3. Європейська соціальна хартія, від 3 травня 1996 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
4. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, травень 2006 року (The European Charter for Equality Of Women And Men in Local Life, May 2006). Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/novyna/yevropeyska-hartiya-rivnosti-zhinok-i-cholovikiv-u-zhytti-miscevyh-gromad>
5. Загальні рекомендації, ухвалені Комітетом ООН з ліквідації дискримінації щодо жінок від 25 липня 2015 р. (CEDAW/C/GC/33). Режим доступу: <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%83-%D0%9E%D0%9E%D0%9D.pdf>
6. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW) / Переклад з російської, публ. Сборник Международных договоров СССР, вып. XXXVII. М., 1983, С. 26-36. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207
7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами, або Стамбульська конвенція від 11 травня 2011 року (Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence; Istanbul Convention, Istanbul, 11.V.2011). Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680093d9e>
8. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод, від 4.11.1950 р. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
9. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми, від 16 травня 2005 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text
10. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу (2010/C 83/01) від 30 березня 2010 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
11. Пекінська Платформа Дій та Пекінська декларація, прийняті на четвертій Всесвітній конференції зі становища жінок у м. Пекін 15 вересня 1995 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text
12. Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року: резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 70/1 від 25 вересня 2015 року (Resolution of the United Nations General Assembly № 70/1 of 25 September, 2015 «Transforming our World: the 2030 Agenda for Sustainable Development»). Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
13. Резолюція 1325 (2000), ухвалена Радою Безпеки на її 4213-му засіданні, 31 жовтня 2000 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_669#Text
14. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07 грудня 2000 року. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524#Text

Закони України:

15. Бюджетний кодекс України, від 8 липня 2010 року // Верховна Рада України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
16. Кодекс законів про працю України (затверджений Законом від 10 грудня 1971 року № 322-VIII, ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
17. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року (Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
18. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження середньострокового бюджетного планування: Закон України від 6 грудня 2018 року № 2646-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2646-19>
19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії дискримінації: Закон України від 13 травня 2014 року № 1263-VII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1263-18#Text>
20. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
21. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08 вересня 2005 року № 2866-IV. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
22. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
23. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 06 вересня 2012 року № 5207-VI. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>

Укази Президента України:

24. Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/5012015-19364>
25. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
26. Стратегія державної кадрової політики на 2012-2020 роки: схвалено Указом Президента України від 1 лютого 2012 р. № 45/2012. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.

Постанови Кабінету Міністрів України:

27. Питання проведення гендерно-правової експертизи: постанова Кабінету Міністрів України від 28 листопада 2018 року № 997. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997-2018-п#Text>
28. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 року № 1066. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1066-2019-п#Text>
29. Про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики: постанова Кабінету Міністрів України від 07 червня 2017 року № 390. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/390-2017-п#Text>

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

30. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 року № 474-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-p#Text>
31. Питання збору даних для моніторингу реалізації цілей сталого розвитку: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 686-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-2019-p#Text>
32. Про затвердження Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 року № 1544-р (із змінами, внесеними згідно з Розпорядженням КМ №1150-р від 16.12.2022). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2020-%D1%80#Text>
33. Про затвердження плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/756-2021-%D1%80#Text>
34. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 травня 2017 року № 415-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/415-2017-p#Text>
35. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2018 року № 728-р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/728-2018-p#Text>

Накази міністерств:

36. Про Експертну раду з питань розгляду звернень за фактами дискримінації за ознакою статі: наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 6 вересня 2010 року № 3036. Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/news/17329.html>
37. Про затвердження Інструкції щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів: наказ Міністерства соціальної політики України, від 7 лютого 2020 року, №86. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0211-20#Text>
38. Про затвердження Методичних рекомендацій з проведення гендерно-правової експертизи актів законодавства та проектів нормативно-правових актів, визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства юстиції України від 12 травня 2006 року № 42/5: н, від 27 листопада 2018 року, № 3719/5. Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/m/pravovi-zasadi-provedennya-genderno-pravovoi-ekspertizi>
39. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 року, №1. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001201-19#Text>
40. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо оцінювання гендерного впливу галузевих реформ: наказ Міністерства соціальної політики України, від 14 квітня 2020 року, №257. Режим доступу: <https://www.msp.gov.ua/documents/5701.html>